

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Северная Осетия- Алания

АНОО «Институт цивилизации» г.Владикавказ

РАССМОТРЕН

Методическим

Объединением

учителей

 — Рамонова Ф.Г.

Протокол №1

от «29» 08 2024г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель

Директора по УР

Бизюкина Т.А.

«30» 08 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Касаева Э.Е.

Приказ №21/1 от

«30» 08 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык (осетинский)»

для обучающихся 5-9 классов

Составитель: Гиоева З.А.

учитель осетинского языка

Владикавказ, 2024 год

Ахуырадон программæ ирон æвзагæй 10-æм къласы

Предметы актуалондзинад

Æвзаг у адæмы уд сæмæ зонд: цалымсæ сæвзаг цæра, усæдмæ сæрынц адæм дæр, рæсы сæмæ фидар кæны сæ национ культурæ, сæ национ хисæмбарынад.

Ирон æвзаг у нæ республикæйы паддзахадон æвзагтæй иу, ирон адæмы мадæлон æвзаг. Куыд уырыссаг, афтæ ирон æвзаг дæр у **филологон циклы** иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæзтæн, уæрæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицитæ æмæ æгъдæуттыл. Ирон сæвзаг ахуыр кæнын, уымсæй, куыд сæмбæлы, афтæ пайда кæнын у стыр ахъаз фæсивæды патриотизмыл хъомыл кæнын, фидæны сæхсæнад аразджытæ цæттæ кæныны хъуыддаджы. Мадæлон сæвзаг зонын у нæ культурæйы ахсджиагдæр фæрæстæй иу.

Ирон æвзаг ахуыр кæныны нысантæ:

- ахуырдаутæн æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ раттын; бацамонын, алы адæмæн дæр йæ æвзаг йæ национ хæзна кæй у, хъахъхъæнын æй кæй хъæуы;

-ахуырдауты дзырдуг æмæ грамматикон зонындзинæдтæ фæхъæздыгдæр кæныныл бакусын;

-дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл бакусын, скъоладзауты коммуникативон арахстдзинæдтæ æмæ зонындзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын;

-литературон æвзаджы нормæтимæ базонгæ кæнын, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæныныл ахуыр кæнын.

Ирон æвзаджы 8 къласы ахуырадон программæ арæст у:

- Уæрæсейы Федерацийы закон «Ахуырады тыххæй»;

- Ног ахуырадон стандарттæ;

- Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проект;

- Ирон национ ахуырады концепци ;

- Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»;

- Республикон программæ «Ирон æвзаг æмæ литературæ 1-11 къластæн»; йæ автортæ:

Тахъазты Харум, Дзампарты Ларисæ, Дзодзыккаты Зæидæ, Цопанты Ритæ.

Программæ сфидар кодта Республикæ Цæгат Ирыстоны – Аланийы Иумсæйаг сæмæ профессионалон ахуырады министрæд.

-«Ирон æвзаджы чиныг» 8 кълас - автор: **Тахъазты Харум.** Дзæуджыхъæу. 2016.

Регианалон базисон ахуырадон пъланмæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæнынæн 8 къласы дих гонд **68 сахаты** афæдзмæ, кълуыримæ та - **2 сахаты**.

Предметы актуалондзинад

Æвзаг у адæмы уд сæмсæ зонд: цалынмæ сæвзаг цæра, усæдмæ цæрынц адæм дæр, рæзы сæмсæ фидар кæны сæ национ культурæ, сæ национ хисембарынад. Уымсæн ауыдынц ирон сæвзагыл нæ дзыллæтæ сæмсæ уымсæн домынц, цæмсæй мадæлон сæвзаджы кад нæ адæмы сæхсæн бæрзонддæр ист сæрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæнынæ хълуыддаг. Уыцы хæстæ сæххæст кæны скъола.

Ирон æвзаг у нæ республикæйы паддзахадон æвзагтæй иу, ирон адæмы мадæлон æвзаг. Куыд уырыссаг, афтæ ирон æвзаг дæр у **филологон циклы** иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæзтæн, уарæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицитæ æмæ æгъдæуттыл. Ирон сæвзаг ахуыр кæнын, уымсæй, куыд сæмбæлы, афтæ пайда кæнын у стыр ахъаз фæсивæды патриотизмыл хъомыл кæнын, фидæны сæхсæнад аразджытæ цæттæ кæнынæ хълуыддаджы. Мадæлон сæвзаг зонын у нæ культурæйы ахсджиагдæр фæрсæзтæй иу.

Ирон æвзаг ахуыр кæнынæ нысантæ:

- ахуырдаутæн æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ раттын; бацамонын, алы адæмæн дæр йæ æвзаг йæ национ хæзна кæй у, хъахъхъæнын æй кæй хълуы;

-ахуырдауты дзырдуг æмæ грамматикон зонындзинæдтæ фæхълæздыгдæр кæныныл бакусын;

-дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл бакусын, скъоладзауты коммуникативон арæхстдзинæдтæ æмæ зонындзинæдтæ фæуарæхдæр кæнын;

-литературон æвзаджы нормæтимæ базонгæ кæнын, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæныныл ахуыр кæнын.

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæзт программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ арæзт у ахæм уагыл.

Мадæлон æвзаг:

1) ныхасы хуызтæй (хълусын, кæсын, дзурын, фыссын) арæхстджындæрæй пайда кæныныл куыстмæ,

2) æвзаджы ахадындзинад адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон рæзты, ахуыры æмæ хиуыл куысты бацамонынмæ (бамбарын кæнынмæ);

3) мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæй пайда кæнынмæ арæхсын;

4) æвзаджы тыххæй наукон æмæ системон зонындзинæдтæ раттынмæ; æвзаджы хæйтты æмæ иуæгты бастдзинад бацамонынмæ; лингвистикæйы бындурон æмбарынаедтæ, æвзаджы иуæгты æмæ сæйрагдæр грамматикон категоритæ базонинмæ;

5) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) дзырdbæстыты æмæ хъуыдыйæдты синтаксисон анализ, тексты иумæйаг æвзæрст бацамонынмæ, пайда сæ кæнынмæ;

6) дзырдуг хъæздыг кæныныл куыстмæ; ныхасы уавæр æмæ стильмæ гæсгæ, хъæугæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ æргом кæныныл куыстмæ;

7) æвзаджы сæйрагдæр стилистикон æмæ лексикон-фразеологион фæрæзтæй, литературон æвзаджы нормæтæй (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион), ныхасы этикетон нормæтæй пайда кæнынмæ арæхсын; дзургæ æмæ фысгæ ныхас аразгæйæ сæ пайда кæнын зонынмæ; хи ныхасы аивдзинад æмæ хъæздыгдзинадыл кусынмæ;

8) мадæлон æвзаг адæмы стырдæр хæзнатæй иу кæй у, уый æнкъарынмæ; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культурамæ бæрнон цæстæй кæсынмæ.

Программæмæ гæсгæ мадæлон æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты ахæттæ:

Удгоймагон (личностные) фæстиуджытæ:

1) скъоладзау хъуамæ бамбара, ирон æвзаг ирон адæмы национ-культурон хæзна кæй у, уый; мадæлон æвзаджы ахадындынад стыр кæй у адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон гæнæнтæ райрæзынæн, удварн хъæздыгдæр кæнынæн;

2) бамбарын ирон æвзаджы эстетикон нысаниуæг; рæзын кæнын мадæлон æвзагæн аргъ кæнын, хи æвзагæй сæрыстыр уæвыны æнкъарæнтæ; ирон æвзаг ирон адæмы стырдæр хæзнатæй иу кæй у, уый бамбарын; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культурамæ бæрнон цæстæй кæсын фæцалх уæвын;

3) ныхас кæнгæйæ, ирон æвзаджы дзырдуг æмæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнын; хи ныхасмæ хъус дарын.

Метапредметон фæстиуджытæ сты:

- ныхасы хуызтæй пайда кæнынмæ арæхсын: хорз æмбарын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы мидис (ныхасы сæр, тексты темæ, сæйраг хъуыды; сæйраг æмæ уæлæмхасæн информаци);

- стилистикон æгъдауæй æмæ сæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи у, ахæм тексттæ кæсын зонын (æвзургæ каст, æмбаргæ каст æмæ æнд.);

- бакаст æрмæгæй (Интернетæй, дзыллон информацион фæрæзтæй, ахуырадон компакт-дисктæй) хъæугæ информаци равзарын зонын, алыхуызон дзырдтуæттæй пайда кæнынмæ арæхсын;

- арæхсын темæмæ гæсгæ æрмæг сæмбырд кæнынмæ, раст фæткыл æй равæрынмæ; хибарæй хъæугæ информаци ссарынмæ;

- алыхуызон текстты мидис кæрæдзиуыл барын, сæ стилистикон æмæ æвзаджы хицæндзинæдтæ иртасын;

- текст хи ныхæстæй радзурынмæ, текстæн пълан бацæттæ кæнынмæ, конспект ныфффыссынмæ, аннотаци бацæттæ кæнынмæ;

- ныхасы уавæрмæ гæсгæ аразын, сæ функционалон хуызтæ, стилистикон ахуырст æмæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи сты, ахæм тексттæ;

- тексты арæзтмæ хъус даргæйæ, хи хъуыдытæ фысгæ æмæ дзургæ ныхасы хуызы æргом кæнынмæ;

- монологон ныхас (таурæгъ, æрфыст, тæрхон) аразынмæ; диалогон ныхасæй пайда кæнынмæ;

- хи ныхас аразын литературон æвзаджы орфоэпион, лексикон, грамматикон, стилистикон нормæтæм гæсгæ; фысгæ ныхасы пайда кæнын орфографион æмæ пунктуацион æгъдаутгæй (нормæтæй);

- дзургæйæ ныхасы этикетон нормæтæм хъус дарын;

- ахуырты рæстæг хи ныхасы хъæд æмæ мидисмæ хъус дарын зонын, хи ныхасы рæдыдтытæ раст кæнынмæ арæхсын; хи арæзт тексттæ редакци кæнын зонын;

- ахуырты (урокты) рæстæг æмгæртты 'хсæн раныхас кæнынмæ арæхсын; арæхсын чысыл доклад кæнæ рефераты мидис раргом кæнынмæ; диспутты æмæ быцæуты архайын зонын, хи хъуыдыы растдзинад бафидар кæнынмæ арæхсын.

Предметон фæстиуджытæ сты:

- 1) æвзаджы сæйраг функцитæ иртасын; ирон æвзаджы паддзахадон нысаниуæг цæй мидæг ис, æвзаг æмæ адæмы культурайы бастдзинад цы нысан кæны, мадæлон æвзаджы ахадындынад адæймаджы царды;

2) ирон æвзаджы наукон бындуртæ; ирон æвзагзонынады хæйттæ æмæ иуæгтæ, сæ бастдзинад;

3) лингвистикайы бындурон æмбарынаедтæ: лингвистика æмæ йæ сæйраг хæйттæ; æвзаг æмæ ныхас, дзургæ æмæ фысгæ ныхас; монолог, диалог æмæ сæ хуызтæ; ныхасы уавæр; хуымæтæг ныхасы, наукон, публицистикон, официалон-хъуыддаджы стилитæ; аив литературæйы æвзаг, ныхасы функционалон хуызтæ (таурæгъон, æрфыстон, тæрхон), текст, текстты хуызтæ; æвзаджы сæйраг иуæгтæ, сæ 'ууæлтæ æмæ хицæндзинаедтæ, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын;

4) ирон æвзаджы лексика æмæ фразеологийы нормæтæ зонын, ирон литературон æвзаджы нормæтæ (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион) зонын, ныхасы этикетон нормæтæ зонын, раст сæ пайда кæнын;

5) æвзаджы сæйраг иуæгтæ æмæ грамматикон категоритæ зонын, иртасын сæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæнын;

6) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) зонын, дзырдбаст æмæ хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст, текстты иумæйаг æвзæрст кæнынмæ арæхсын;

7) лексикон æмæ грамматикон синонимтæ иртасын, хи ныхасы мидæг сæ пайда кæнын зонын;

8) мадæлон æвзаджы эстетикон функцитæ иртасын, аивадон литературон уацмысы текст æвзаргæйæ, ныхасы эстетикон ахуырст иртасын зонын.

Скъоладзауты арæхстдзинаедтæ (компетенцитæ):

Коммуникативон компетенци (арæхстдзинад) амоны, цæмæй скъоладзаутæ арæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ арæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзинад (компетенци) – зонын мадæлон æвзаджы наукон бындуртæ, ирон литературон æвзаджы нормæтæ; бакусын дзырдуат хъæздыг кæныныл, райсын грамматикон зонындзинаедтæ; æвзаджы иуæгтæн анализ кæнынмæ арæхсын, æвзаджы дзырдуæттæй пайда кæнын зонын.

Культураамонынады (культуроведческая) компетенци – ирон æвзаг ирон адæмы культураимæ зонгæ кæныны фæрæз кæй у, уый æнкъарын; æвзаджы бастдзинад истори æмæ адæмы культураимæ зонын, ирон ныхасмы этикетон нормæтæ зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын

Программæмæ гæсгæ, фыццаг хуызы арæхстдзинаедтæ (*коммуникативон арæхстдзинаедтæ*) скъоладзаутæм райрæздзысты, ныхасы рæзтыл бæлвырдæй чи

фæзыны, уыцы фарстатæ ахуыр кæнгæйæ. Уыдон сты: «Ныхас æмæ йæ хуызтæ», «Ныхасы архæйдтытæ», «Текст», «Æвзаджы функционалон хуызтæ».

Æвзагон æмæ лингвистикон архæстдзинадтæ райрæздзысты æвзаджы хæйттæ «Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинадтæ», «Фонетикæ æмæ орфоэпи», «Графика», «Морфемикæ æмæ дзырдарæзт», «Лексикологи æмæ фразеологи», «Морфологи», «Синтаксис», «Ныхасы культурæ», «Растфыссынад: орфографи æмæ пунктуаци» ахуыр кæнгæйæ.

Æвзаджы фæрцы адæмы культурæимæ базонгæ уæвынæн æххуыс у программæйы хай «Æвзаг æмæ культурæ», кæцыйы фæрцы æргомгонд цæудзысты æвзаджы бастдзинадтæ истори æмæ адæмы культурæимæ.

8-æм къласы курсы программæ баст у хуымæтæг хъуыдыйады хуызтæ æмæ пунктуациимæ, ома, синтаксисимæ, фæлæ æнаæмæнгæй зæрдыл сæрлæууын кæнын хъæуы, раздæр цы сæрмæг ахуыр кодтой, уый. Синтаксис сæгом баст цæудзæн, раздæр цы зонындзинæдтæ райстой, уыдонимæ (зæгъæм, номдарты нымæц зæрдыл сæрлæууынц, уыдон ахуыргæнгæйæ, хъуыдыйады фæстæ сæрхæцæн нысæнттæ зæрдыл сæрлæууын кæнын хъæуы, хъуыдыйадтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ цæвæрттæ веййынц, уый ахуыргæнгæйæ с.а.д.). Синтаксис ахуыргæнгæйæ уæрæхдæргонд цæудзæн, скъоладзаутæ райдайæн скъолайы пунктуацийы сæгъдæуттæй цы базыдтой, уыдон. Фæлæ уыцы куыст кæнгæйæ зынгæ бынат ахсы грамматикон сæвæрст.

Цæмæй скъоладзаутæ раст, сæнæ рæддæйæй фыссын базонгæ, уый тыххæй пайда кæнын хъæуы, уыцы хъуыддаджы сæ ахадзындзинад хуыздæр кæмæн уыдзæнис, ахæм фæлтæрсæнтæй, сæнæхæн тексттæй, хицæн хъуыдыйæдтæй, стæй хицæн дзырдтæй дæр. Уыцы фæлтæрсæнтæ хъуамæ сæххуыс кæной скъоладзаутæн грамматикон сæгъдæуттæй хуыздæр бамбарын сæмæ базонгæн.

Æрхæцæн нысæнттæ раст сæвæрын базонгæ тыххæй скъоладзаутæн хъуамæ лæвæрд цæуа равзарынмæ алыхуызон хъуыдыйæдтæ. Хъуамæ сæ ахуыргæнгæйæ сахуыр кæна, дзырдты хæн цы бастдзинæдтæ ис, уыдон иртасы, вазыгджын хъуыдыйады мидæг хуымтæг хъуыдыйадты сæхæн бастдзинадтæ рагом кæнын. Скъоладзауты сахуыр кæнын хъæуы, цæмæй сæнæ искæй сæххуысæй зоной хъуыдыйад кæнæ дзырды фонетикон, морфологион, синтаксисон сæмæ пунктуацион сæвæрсттæ. Синтаксисыл кусгæйæ 8 –æм архæйдзынæн текстты анализ фидар кæнын.

Сæйраг дæмæнтæ 8 къласы скъоладзауты зонындзинæдтæм.

Скъоладзаутæ хъуамæ **зоной**, 8-æм къласы сæвзагсæй цы сæрмæг сахуыр кодтой, уыдонсæн сæ сæйрагдæр раиртæстытæ, орфографион сæгъдæуттæ, зоной сæ дзусæппытæ бафидар кæнын хъæугæ дæнцæгтæй.

Ахуыры азы кæронмæ арæхсой:

-цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон дзырдты агурын сæмæ сæ сæмбарын кæнынмæ;

-сæрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйадты раст сæсæрын сæмæ сæ бамбарын кæнынмæ;

-хуымæтæг иувæрсыг сæмæ дывæрсыг хъуыдыйадтæ, хъуыдыйадтæ комкоммæ ныхасимæ синтаксисон сæвæрст кæнын;

-хуымæтæг иувæрсыг сæмæ дывæрсыг хъуыдыйадтæ аразын;

- хъуыдыйадты сæмхуызон сæмæ иртæстгонд уæнгтæ, бавæргæ дзырдтæ сæмæ хъуыдыйæдтæ, сидæнтæ кæм уа, ахæм вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын;

-ныхасы мидис сæмæ стильтæм гæсгæ синтаксисон омонимтæй пайда кæнын

-вазыгджын пълан аразынмæ;

-нывæцæны темсæйæ сæрмæг сæрæмбырд кæнын зонын, йæ темæ сæмæ йын йæ сæйраг хъуыды хынцгæйæ;

-скъоладзаутæн сæхи фыст текстты сæвæдджы аивдзинад бæстон кæнынмæ.

8 къласы ирон сæвæдджы программæйы мидис.

Ситаксис. Пунктуаци.

Дзырдбаст. Дзырдбасты нысаниуæг. Дзырдбасты тыххæй 7-æм къласы рацыд æрмæг сфæлхат кæнын. Домгæбастдзинады хуызтæ ирон æвæдджы.

Домгæбастдзинады хуызтæ ирон æвæдджы: æмарæзт æмæ æфтыдад.

Хуымæтæг хъуыдыйад.

Хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Дзырдты рæнхъæвæрд ирон æвæдджы . Лирикон цавд. Дзырдты рæнхъæвæрды синтаксисон æмæ стилистикон нысаниуæг

Дывæрсыг хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сæйрат. Сæйраты арæзт.Сæйраты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.

Зæгъинаг. Зæгъинаджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын зæгъинагтæ. Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн.

Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ. *фæрссаг уæнгты сæмбарынад, сæ хуызтæ.* Фæрссаг уæнгты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.

Æххæстгæнæн. Æххæстгæнæны хуызтæ ирон æвзаджы. Æххæстгæнæджы нысаниуæг. Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æххæстгæнæны бынат хъуыдыйады.

Бæрæггæнæн. Бæрæггæнæны нысаниуæг. Бæрæггæнæны бастдзинад бæрæггæнинаг дзырдимæ. Бæрæггæнæн бæрæггæнинаг дзырдтимæ иу цавдимæ кæсын зонын. Æмхасæн. Æмхасæн куыд бæрæггæнæны хицæн хуыз. Æрхæцæн нысанттæ æмхасæнимæ.

Фадатон дзырдтæ. Фадатон дзырдты нысаниуæг, сæ бастдзинад зæгъинагимæ. Афоны æмæ бынаты фадаты дзырдты нысаниуæг. Архайды хуызы фадат. Архайды хуыз æвдисæг фадатон дзырдтæ.

Æфсоны æмæ нысаны фадæттæ. Æфсоны æмæ нысан æвдисæг фадаты дзырдтæ. Фадатон дзырдты бастдзинад зæгъинагимæ, сæ бынат хъуыдыйады.

Хуымæтæг иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдты нысаниуæг, сæ хуызтæ. Бæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад Æбæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад. Æнæцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад. Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйад. Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйады арæзт, сæ сæйрагдæр нысан ныхасы мидæг.

Æнæххæст хъуыдыйæдтæ

Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдты хицæндзинадтæ. Æххæст хъуыдыйады арæзт. Æнæххæст хъуыдыйад æмæ иувæрсыг хъуыдыйæдты хицæндзинадтæ. Æнæххæст хъуыдыйæдты хуызтæ. Тире æнæххæст хъуыдыйады. Æнæххæст хъуыдыйæдты контексты. Диалогон æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Ныхасы уавæртæм гæсгæ сæвзæргæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Тире æнæххæст хъуыдыйады æвæрыны æгъдаутгæ.

Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Æмхуызон уæнгты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнты æмбарынад, сæ хицæндзинадтæ, хъæлæсы уагæй сæ хицæн кæнын. Æмхуызон уæнгты бастдзинад иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихон бæттагты фæрцы. Æмхуызон уæнгты бастдзинад хъæлæсы уагæй (иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихгæнæг интонаци). Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ. Иугæнæг дзырды нысаниуæг, йæ бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысанттæ хъуыдыйады уæнгтимæ. Дыстгæлф æмæ тире хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтимæ. Къæдзыг хъуыдыйады æмхуызон уæнгты 'хсæн.

Сидæн. Сидæны нысаниуæг. Сидæны тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Цыбыргонд æмæ даргъгонд сидæнтæ. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысанттæ сидæнтимæ.

Бавæргæ дзырдтæ. Бавæргæ хъуыдыйæдтæ. Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдты нысаниуæг, ныхасы мидæг сæ раст пайда кæнын. Æрхæцæн нысанттæ бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтимæ, хъæлæсы уагæй сæ раст кæсын.

Хъуыдыйæдтæ æвастхæртимæ. Æвастхæрты нысаниуæг хъуыдыйæды. Æрхæцæн нысæнттæ æвастхæртимæ, дзургæ сæ хъæлæсы уагæй раст кæсын.

Хъуыдыйæдтæ иртæстгонд фæрссаг уæнгтимæ. Иртæстгонддинады æмбарынад. Иртæстгонддинад синтаксисон синонимæй ивынмæ арæхсын. Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ. Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ. Ныхасы мидæг сæ пайда кæнын, раст хъæлæсы уагæй сæ кæсын. Иртæстгонд фадатон дзырдтæ. Ныхасы мидæг сæ пайда кæнын, раст хъæлæсы уагæй сæ кæсын. Æрхæцæн нысæнттæ иртæстгонд фадатон уæнгтимæ.

Бæлвырдгæнæг иртæстгонд уæнгтæ. Хъуыды бæлвырдгæнæг дзырдтæ. Дзургæ æмæ фысгæ нихасы сæ раст пайда кæнын, интонаци æмæ сæ æрхæцæн нысæнттæй раст хицæн кæнын.

Комкоммæ æмæ фæрссаг нихас. Комкоммæ нихасы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Комкоммæ нихас аразыныл фæлтæрын. Фæрссаг нихас. Комкоммæ нихасæй фæрссаг нихас саразын. Фæрссаг нихасы аразыны грамматикон фæрæзтæ. Фæрссаг нихас аразыныл фæлтæрын. Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ нихасимæ.

Цитатæ. Æрхæцæн нысæнттæ цитатæимæ.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацион технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,
- уацмыстæм иллюстраци,
- амонæн литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ: тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложени.

Контролы формæтæ

- индивидуалон
- къордæй
- фронталон

Контролы хуызтæ

- развæлгъау
- æрвылбон
- тематикон
- контролон

Урочыты хуызтæ:

- урок-ног æрмæг амынд
- урок-практикон куыст
- уроки-хъазт
- компьютерон уроки
- урок -къодты куысты формæ
- ныхасы рæзты куыст
- интеграцигон урок

Технологитæ:

- традицион технологи;
- архайды технологитæ;
- иннæ предметты бастдинадимæ

Къæлиндарон-тематикон пълан ирон æвзаджы курсæн 8-æм къласы

№	Сæргонд	Сахат	Бон	Урочы темæ	Фæстиуджытæ
1.	5-7-æм кълæсты цы æрмæг ахуыр кодтой, уый зæрдыл æрлæууын кæнын.	1	05.09.2023	Хъуыдыйад.	Зонын: хъуыдыйады сæйраг æууæлтæ æмæ миниуджытæ; иртасын хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйад æмæ хъуыдыйады хуызтæ.
2.		1	07.09.2023	Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйад.	
3.		1	12.09.2023	Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйад.	
4.		1	14.09.2023	Хъуыдыйæдты хуызтæ загъды нысан æмæ интонацимæ гæсгæ.	
5.		1	19.09.2023	Хъуыдыйæдты хуызтæ загъды нысан æмæ интонацимæ гæсгæ.	
6.	К/К	1	21.09.2023	Бацæуæн контролон диктант грамматикон хæстимæ.	Арæхсын: текст фыссын æмæ грамматикон хæстæ æххæст кæнын
7.	Дзырдбаст.	1	26.09.2023	Дзырдбаст æмæ хъуыдыйад.	Арæхсын: дзырдбаст аразын, синонимон дзырдбæстытæй ныхасы мидæг пайда кæнын.
8.		1	28.09.2023	Дзырдбасты хуызтæ. Æмбаст. Æмарæзт. Æфтыдад.	
9.	Хуымæтæг хъуыдыйад. Дыууæ сæйраг уæнгæй арæзт хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.	1	03.10.2023	Сæйрат æмæ зæгъинаг. Хуымæтæг цыбыр æмæ хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдтæ.	Зонын: хуымæтæг хъуыдыйады сæйраг хицæндзинаедтæ, дыууæ сæйраг уæнгæй арæзт хъуыдыйад æвзарын; тире æвæрыны æгъдæуттæ вазыгджын зæгъинаджы.
10.		1	05.10.2023	Сæйраты арæзт.	
11.		1	10.10.2023	Зæгъинаджы арæзт. Хуымæтæг æмæ вазыгджын зæгъинагтæ.	
12.		1	12.10.2023	Тире вазыгджын зæгъинаджы.	
13.		1	17.10.2023	Тире вазыгджын зæгъинаджы.	
14.		1	19.10.2023	Зæгъинаджы бастдзинад сæйратимæ.	

15.	С/К	1	24.10.2023	Изложени. (Таурæгъон текстмæ æрфысты элементтæ бахæссын).	Арæхсын: текст фыссын æмæ грамматикон хæстæ æххæст кæнын.
16.	Хуымæтæг хъуыдыйад. Дыууæ сæйраг уæнгæй арæзт хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ.	1	26.10.2023	Æххæстгæнæн.	Зонын: комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ хицæн кæнын. Æххæстгæнæны бынат хъуыдыйады. Бæрæггæнæн бæрæггæнинаг дзырдтимæ иу цавдимæ кæсын зонын. Æрхæцæн нысæнттæ æмхасæнимæ. Ныхасы мидæг фадатон дзырдтæй пайда кæнын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.
17.		1		Бæрæггæнæн.	
18.		1		Æмхасæн.	
19.		1		Æмхасæн.	
20.		1		Фадатон дзырдтæ.	
21.		1		Афоны фадат.	
22.		1		Бынаты фадат.	
23.		1		Архайды хуызы фадат.	
24.		1		Æфсоны фадат.	
25.		1		Нысаны фадат.	
26.		1		Фадатон дзырдты бастдзинад зæгъинагимæ.	
27.		1		Дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг хъуыдыйады.	
28.	К/К	1		Тест.	Арæхсын: грамматикон хæстæ æххæст кæнын.
29.	Иу сæйраг уæнгæй арæзт хуымæтæг хъуыдыйад (иувæрсыг хъуыдыйæдтæ).	1		Иувæрсыг хъуыдыйæдты дыууæ къорды.	Зонын: иувæрсыг хъуыдыйады æмбарынад æмæ йæ æууæлтæ æмæ, цы дыууæ къорды аразынц, уый.
30.	Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ зæгъинагимæ.	1		Бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ.	Зонын: иувæрсыг хъуыдыйады æмбарынад, йæ миниуджытæ, йæ хицæндзæдтæ, стæй йæ хуызтæ зæгъинагимæ.
31.		1		Бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ.	
32.		1		Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ.	
33.		1		Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ.	
34.		1		Æнæцæсгомон хъуыдыйæдтæ.	

35.	К/К	1		Афæдзы æмбисы административон контролон диктант.	
36.	Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ сæйратимæ.	1		Номхуындон хъуыдыйæдтæ.	Зонын: иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтæ сæйратимæ.
37.		1		Номхуындон хъуыдыйæдтæ.	
38.	Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ.	1		Цы хонæм æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ.	Арæхсын: диалогон æнæххæст хъуыдыйæдтæ аразын.
39.	К/К	1		Тест.	Ахуырадон архайды къухы цы бафтыд / нæ бафтыд, уый бæрæг кæнын.
40.	Хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ.	1		Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ.	Арæхсын: æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнты æмбарынад, сæ хицæндзинаедтæ, хъæлæсы уагæй сæ хицæн кæнын. Дыстъялф æмæ тире æвæрын хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтимæ.
41.		1		Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ.	
42.		1		Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ.	
43.		1		Бæтгæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	
44.		1		Бæтгæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	
45.		1		Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ.	
46.		1		Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ.	
47.	К/К	1		Рацыд æрмæгæй контролон диктант граматикон хæстимæ.	Арæхсын: текст фыссын æмæ граматикон хæстæ æххæст кæнын.
48.	Хъуыдыйæдтæ сидæнтæ æмæ бавæргæ дзырдтимæ.	1		Сидæн.	Арæхсын: Цыбыргонд æмæ даргъгонд сидæнтæ. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ. Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæй раст пайда кæнын.
49.		1		Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ.	
50.		1		Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ.	
51.		1		Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ.	

52.	Хъуыдыйады иртæстгонд фæрссаг уæнгтæ.	1		Цы хонæм иртæстгонд уæнгтæ.	Зонын: Иртæстгонддинады æмбарынад. Араехсын: Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ. Ныхасы мидаг сæ пайда кæнын, раст хъæлæсы уагæй сæ кæсын.
53.		1		Иртæстгонд фадатон дзырдтæ.	
54.		1		Иртæстгонд фадатон дзырдтæ.	
55.	С/К	1		Изложени.	Ахуырадон архайды къухы цы бафтыд / нæ бафтыд, уый бæрæг кæнын
56.	Комкоммæ ныхас æмæ фæрссаг ныхас.	1		Цы хонæм комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас.	Араехсын: Комкоммæ ныхас аразыныл фæлтæрын. Фæрссаг ныхас аразыныл фæлтæрын.
57.		1		Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасы.	
58.		1		Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасы.	
59.		1		Диалог.	
60.		1		Цитатæ.	
61.	К/К	1		Тест.	Ахуырадон архайды къухы цы бафтыд / нæ бафтыд, уый бæрæг кæнын
62.	8-æм къласы цы æрмæг ахуыр кодтой, уый зæрдыл æрлæууын кæнын.	1		Дзырдбаст æмæ хуымæтæг хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйады хуызтæ.	Араехсын: рацыд орфограммæтæ æмæ пунктограммæты зонындзинæдтæ иу уагмæ кæнын. Ахуырадон архайды къухы цы бафтыд/ нæ бафтыд, уый бæрæг кæнын
63.		1		Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Иугæнæг дзырдтæ.	
64.		1		Хъуыдыйады иртæстгонд уæнтæ.	
65.	К/К	1		Афæдзы кæрон рацыд æрмæгæй контролон диктант.	Араехсын: текст фыссын æмæ грамматикон хæстæ æххæст кæнын.
66.		1		Рæдыдтыл куыст.	Ахуырадон архайды къухы цы бафтыд / нæ бафтыд, уый бæрæг кæнын
67.	Н/К	1		Нывæцæн хæрзæгъдаудзинады тыххæй (текст-хъуыды, тæрхæттæ).	Араехсын: алыхуызон синтаксисон конституцитæй пайда кæнын зонын.
68.		1		Рæдыдтыл куыст.	Ахуырадон архайды къухы цы бафтыд / нæ бафтыд, уый бæрæг кæнын

Тематикон пълан ирон æвзаджы курсæн 8-æм къласы

№ п/п	Темæ	Сахæт-ты нымæц	К/к нымæц	Контролон куыстытæ		Ныхасы райрæзт	
				Диктант	Тест	Изложени	Нывæцæн
1.	5-7-æм къласты цы æрмæг ахуыр кодтой, уый зæрдыл æрлаæууын кæнын	5					
2.	Бацауæн контролон диктант грамматикон хæстимæ.	1					
3.	Дзырдбаст	2					
4.	Хуымæтæг хъуыдыйад. Дыууæ сæйраг уæнгæй арæзт хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.	6				1	
5.	Хуымæтæг хъуыдыйад. Дыууæ сæйраг уæнæгй арæзт хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ.	12			1		
6.	Иу сæйраг уæнгæй арæзт хуымæтæг хъуыдыйад (иувæрсыг хъуыдыйæдтæ)	1					
7.	Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ зæгъинагимæ	5					
8.	Афæдзы æмбисы административон контролон диктант.	1					
9.	Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ сæйратимæ	2					
10.	Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ	1			1		
11.	Хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ	7		1			
12.	Хъуыдыйæдтæ сидæнтæ æмæ бавæргæ дзырдтимæ	4					
13.	Хъуыдыйады иртæстгонд фæрссаг уæнгтæ	3				1	
14.	Комкоммæ ныхас æмæ фæрссаг ныхас	5			1		
15.	8-æм къласы цы æрмæг ахуыр кодтой, уый зæрдыл æрлаæууын кæнын	3					
16.	Афæдзы кæрон рацыд æрмæгæй контролон диктант	1					
17.	Рæдыдтытыл куыст	1					1
18.	Рæдыдтытыл куыст	1					